КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет туризму, бізнесу і психології
Кафедра психології і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчально-виховної роботи
_____ Мирослав СОЛОВЕЙ
«27» червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Патопсихологія

галузь знань	***05 соціальні та поведінкові науки***
спеціальність	***053 психологія***
освітній рівень	***бакалавр***
освітня програма	***Практична психологія***
статус дисципліни	***нормативна***

Форма здобуття освіти: *денна*
Навчальний рік: *2022 /2023*
Семестр: *VII*
Кількість кредитів ЄКТС: *3*
Мова навчання: *українська*
Форма підсумкового контролю: *іспит*

КИЇВ – 2022

Розробник:
Тарнавська О. В., викладач кафедри психології і туризму

Схвалено на засіданні кафедри психології і туризму.
Протокол № 17 від «01» червня 2022 року.

Завідувач кафедри Олександр БОНДАРЕНКО

Схвалено на засіданні вченої ради факультету туризму, бізнесу і психології.
Протокол № 9 від «27» червня 2022 року.

Голова вченої ради факультету Наталія ЖДАНОВА

1. Мета вивчення дисципліни

Дисципліна «Патопсихологія» є однією з фундаментальних дисциплін при підготовці сучасних фахівців-психологів. Головною метою є ознайомлення здобувачів освіти з основними різновидами порушення психіки, їх детермінантами та механізмами формування, закономірностями розпаду психічної діяльності в зіставленні з закономірностями формування і протікання психічних процесів у нормі, патопсихологією психічних процесів та особистісної сфери, з психологічними синдромами та основними формами психічних захворювань.

2. Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану) **–** 3 кредитів ЄКТС; 90 год., у тому числі:

лекції – 14 год.
семінарські заняття – 16 год.
самостійна робота – 60 год.

3. Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни

Патопсихологія – комплексна дисципліна, її зміст ґрунтується на тих відомостях, які були отримані здобувачами з інших дисциплін – клінічної, загальної, вікової психології тощо.

4. Анотація навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна «Патопсихологія» є обов'язковим компонентом освітньої програми «Практична психологія». Курс «Патопсихологія» є логічним продовженням таких дисциплін, як «Загальна психологія» та «Клінічна психологія». В наслідок зростаючої ролі у діагностиці порушених психічних процесів, на сучасному етапі розвитку науки патопсихологія є актуальною у роботі з хворими соматичних та психоневрологічних закладів. В рамках дисципліни вивчаються прояви психічних розладів, причини та механізм їх виникнення, способи профілактики та лікування з урахуванням особливості міжкультурального спілкування. Знання патопсихології потрібні для кожного психолога, незалежно від того, чи працюватиме він у медичних закладах. Передбачається, що впродовж вивчення даного курсу здобувачі вищої освіти набудуть низку загальних та спеціальних компетенцій, які складуть орієнтувальну основу для подальшої професіоналізації.

Предметом вивчення курсу є структура порушень психічної діяльності, закономірності розладу психіки у її зіставлені з особами, що не мають ознак психічної патології. Лекційне викладення теоретичного матеріалу супроводжується виконанням студентами самостійних завдань, спрямованих на опрацювання літературних джерел і систематизації основного масиву знань, що складають зміст курсу.

Курс викладається протягом VII семестру, і, відповідно, складається з одного навчального модулю і трьох змістових модулів. **Модуль** називається «Патопсихологія, її місце серед інших психологічних наук» і включає в себе: змістовий модуль 1 «Методологічні основи патопсихології», змістовий модуль 2

«Характеристика психічних процесів та їх порушень», змістовий модуль 3 «Патопсихологічні порушення при психічних захворюваннях».

5. Завданням вивчення навчальної дисципліни «Історія психології» є формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
ФК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічнихявищ.
ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
ФК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
ФК.10 Здатність дотримуватися норм професійної етики.
ФК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
ФК 14. Уміти враховувати крос культурні ментальні та релігійні особливості досліджуваних та клієнтів, а також специфіку семантичної організаціїїх свідомості, мислення, мови і мовлення.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		**Форми навчання** (та / або методи ітехнології)	**Методи оцінюваннята пороговий критерій оцінювання** *(за необхідності)*
Код	**Результат навчання**		
ЗНАТИ:			
1.1.	предмет, завдання, структуру	Лекції (традиційні та проблемно-орієнтовані), евристична бесіда, семінари, метод проблемних запитань, самостійна позааудиторна робота	Усне поточне опитування під час аудиторних занять, виконання самостійних завдань(усно та письмово), письмова МКР
1.2.	особливості патопсихологічних методів дослідження психіки людини		
1.3.	основні регістри психічних порушень		
УМІТИ:			
2.1.	диференціювати психологічні феномени від патопсихологічних симптомів, позитивні і негативні симптоми	Семінари традиційніта семінари-дискусії; робота в малих групах; практичні завдання, що виконуються під час самостійної позааудиторної роботи	Усне поточне опитування під час аудиторних занять (індивідуальне та фронтальне), письмова МКР. Оцінювання виконання індивідуальних практичних завдань
2.2.	аналізувати основні особливості патопсихологічних станів людини, використовувати патопсихологічні методи збору дослідних матеріалів, опрацьовувати одержані дані		
2.3.	за результатами патопсихологічного дослідженнявизначати функціональний діагноз та складатипатопсихологічну характеристикухворого		
КОМУНІКАЦІЯ:			
3.1.	донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі професійноїдіяльності	Семінари традиційніта семінари-дискусії; робота в малих групах; самостійна позааудиторна робота; рольові та ділові ігри	Усне поточне опитування під час аудиторних занять. Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР
3.2.	здатність ефективно формувати комунікативну стратегію в різних професійних ситуаціях		
АВТОНОМНІСТЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:			
4.1.	здатність самостійно опрацьовувати інформацію, нести відповідальність завиконання завдань	Виконання індивідуальних та групових практичних завдань, підготовка презентацій	Оцінюваннявиконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР
4.2.	приймати самостійні рішення та відстоювати погляди у розв’язанні професійних завдань		

7. Співвідношення очікуваних результатів навчання з дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчанняз дисципліни (код) **Програмні результати навчання (назва)**	**1.1**	**1.2**	**1.3**	**2.1**	**2.2.**	**2.3**	**3.1**	**3.2**	**4.1**	**4.2**
ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання		+	+	+	+	+				+
ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань		+	+	+	+				+	+
ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч.з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань	+	+	+			+			+	
ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власнихдосліджень і аналізу літературних джерел		+		+	+		+	+		+
ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги		+			+	+			+	+
ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога		+					+	+		
ПРН 19. Враховувати ментальніта релігійні особливості *досліджуваних та клієнтів упрофесійній роботі*		+	+	+		+	+	+	+	+

8. Система оцінювання результатів навчання студентів

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

семестр	форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
VII	іспит	аудиторна та самостійна робота	**50**
		модульна контрольна робота (МКР)	**20**
		іспит	**30**

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	*студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки*
«4»	*студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначені понять та категорій і т.і., але легко усуває їх завдяки додатковим питанням*
«3»	*студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначені понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання*
«2»	*студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення*

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів

«5»	*робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«4»	*робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«3»	*робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково*
«2»	*робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані*
«0»	*робота не виконана*

Модульна контрольна робота (МКР) проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальніою шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

у VII семестрі форма підсумкового контролю – **ІСПИТ**
«5» - 20 балів «4» - 16 балів «3» - 12 балів «2» - 8 балів Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	*при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«4»	*при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки*
«3»	*при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків*

«2»	*при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«0»	*робота не виконана*

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою**:**

підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	підсумкова оцінка за дисциплінуза національною шкалою	
		форма підсумкового контролю – **залік**	форма підсумкового контролю – **іспит**
90 – 100	A	зараховано	відмінно
82 – 89	B		добре
75 – 81	C		
66 – 74	D		задовільно
60 – 65	E		
0 – 59	FX	незараховано	**незадовільно** з можливістю повторного складання

Підсумкова форма контролю у VII семестрі – **ІСПИТ в усній формі.** Здобувачі мають дати відповідь на три питання екзаменаційного білету.

Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме: усі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані, усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30.** Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«відмінно» – 30 балів
«добре» – 23 бали
«задовільно» – 18 балів
«незадовільно» – 0 балів

Критерії оцінювання усної відповіді здобувача на іспиті:

«відмінно»	*повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни*
«добре»	*в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками*
«задовільно»	*поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих*

	елементів самостійного мислення
«незадовільно»	*відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу*

Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **E**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	№ і назва теми (включно з темами, винесеними на самостійне опрацювання)	Кількість годин			
		денна форма			
		Разом	у тому числі		
			лекції	семінарські/ практичні заняття	самостійна робота
МОДУЛЬ ПАТОПСИХОЛОГІЯ, ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД ІНШИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК					
Змістовий модуль 1. **Методологічні основи патопсихології**					
1.	Тема 1. Історія розвитку патопсихології як науки, її завдання та значення.	**10**	2	2	6
2.	Тема 2. Патопсихологічне дослідження та принципи його побудови. Методи патопсихологічного дослідження.	**12**	2	2	8
Змістовий модуль 2. **Характеристика психічних процесів та їх порушень**					
3.	Тема 1. Порушення свідомості.	**12**	2	2	8
4.	Тема 2. Порушення відчуттів та сприймання.	**12**	2	2	8
5.	Тема 3. Порушення пам’яті, уваги, мислення та мовлення.	**14**	2	2	10
6.	Тема 4. Аномалії емоційно-особистісної сфери.	**14**	2	2	10
Змістовий модуль 3. **Патопсихологічні порушення при психічних захворюваннях**					
7.	Тема 1. Характеристика психічних розладів відповідно діагностичних рубрик розділу v МКХ – 10.	**14**	2	2	10
	МКР	**2**		2	
	Разом за модулем	**90**	**14**	**16**	**60**
	УСЬОГО ГОДИН	**90**	**14**	**16**	**60**

10. Рекомендована література

Базова

1. Патопсихологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. С. Д. Максименко та ін. Київ : КММ, 2010. 208 с.
2. Максименко С. Д. Медична психологія: Підручник / С. Д. Максименко, Я. В. Цехмістер, І. А. Коваль, К. С. Максименко; за заг. ред. С. Д. Максименка. – 2-ге вид. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 520 с.
3. Мартинюк І. А. Патопсихологія: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2021. 208 с.
4. Матейко Н.М. Клінічна психологія: словник-довідник. Івано-Франківськ, 2015. 134 с.
5. Никоненко Ю. П. Клінічна психологія: навч. посіб. Київ: КНТ, 2016. 396 с.

Додаткова

(рекомендована до змістовних модулей)

Змістовний модуль 1. Методологічні основи патопсихології

1. Патопсихологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. С. Д. Максименко та ін. Київ : КММ, 2010. 208 с.
2. Роменець В. А. Історія психології XVII століття: Навч. посібник. Київ: Вища шк., 1990. 365 с.
3. Становлення психологічної думки в Україні: провідні ідеї та історія розвитку : монографія / Л. З. Сердюк та ін. ; за ред. В. В. Турбан ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. Київ ; Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 306 с.

Змістовний модуль 2. Характеристика психічних процесів та їх порушень

1. Зінченко С. М. Медична психологія: навч. посібник. Київ, 2006. 108 с.
2. Орел О. О. Психокорекція когнітивних порушень у хворих на розсіяний склероз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.04 / Нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2016. 18 с.
3. Патопсихологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. С. Д. Максименко та ін. Київ : КММ, 2010. 208 с.
4. Седих К. В. Психологія сім'ї : навч. посібник. Київ: Академія, 2015. 192 с.
5. Тарнавська О. Використання творчості як форми лікування вегетативних дисфункцій у підлітків. *Психологічні проблеми сприймання*: матеріали

XX Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 25 трав. 2020 р.). Київ, 2020. С. 96-99**.**

6. Тарнавська О. В. Психологічна допомога підліткам з вегетативними дисфункціями в умовах стаціонару. *Актуальні напрями практичної психології і психотерапії:* матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, студентів та аспірантів (м. Харків, 16 груд. 2020 р.). Харків, 2020. С. 179-182.
7. Тарнавська О. Ефективність застосування інноваційної психокорекційної програми у комплексному лікуванні підлітків з вегетативними дисфункціями. *Щастя та сучасне суспільство:* матеріали Першої Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 20-21берез. 2020р.). м. Львів, 2020. С. 255-258.
8. Тарнавська О. Психологічна протидія негативним інформаційним впливам на дитину. *Актуальні проблеми педіатрії:* матеріали XV конгресу педіатрів України (м. Київ, 12-13 жовт. 2021 р.). м. Київ, 2021. С. 118-119.
9. Тарнавська О. Психологічна допомога дітям з вегетативними дисфункціями у контексті підвищення соціально-емоційної компетентності. *Сучасні психологічні тенденції підтримки та відновлення психічного здоров'я: теорія та практика:* тези доповідей II Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Харків, 24-25 верес. 2021 р.). м. Харків, 2021. С. 96-97.

Змістовий модуль 3. Патопсихологічні порушення при психічних захворюваннях

1. Зінченко С. М. Медична психологія: навч. посібник. Київ, 2006. 108 с.
2. Патопсихологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. С. Д. Максименко та ін. Київ : КММ, 2010. 208 с.
3. Психіатрія і наркологія: нац. підруч. для студентів ВНЗ - мед. ун-тів, ін-тів и акад. / Г. Т. Сонник та ін. - 3-е вид., випр. Київ : Медицина, 2017. 422 с.